

Az erdő poézise

írta: *Földváry Miksa.*

A miskolci Szabad Egyetemen tartott előadás.

Ex abundantia cordis loquitur os.

Ez a latin közmondás legyen igazolásom azért, hogy előadásom tárgyául az erdőt, az erdő szeretetét, az erdő poézisét választottam.

A szerelmes ifjú imádottjáról álmodozik, arra gondol, arról beszél legszívesebben.

Mint az erdő rajongója, a természet imádója megkísérellem szívbeli szerelmem gyönyörűséges tárgyának tündéri képét festeni és leírni az erdő szépségét, az erdő költészetét.

Nem kívánok hatni csillogó szóvirágokkal, választékos nyelvezetű körmondatokkal. A szónoki tehetség meggyőző érveivel és ügyes fordulataival nem tudom a mélyen tisztelt hallgatóságot elkápráztatni, hanem arra kérem: kísérjenek el engem a szabadba és igyekezzenek ott necsak körülnézni, hanem látni is; meglátni az erdő gyönyörűséges szépségeit és akkor élvezni és értékelni fogják az erdőből kiáradó édes hangulatot, az erdőben rejlő bájos költészetet, melyet oly kevés magyar ember ismer.

A természet neves költője, *Vajda János* méltán kesereg a természet szépségeit meg nem értő, az erdő békéjét élvezni nem tudó magyarnak érzéketlenségén és Marienbádból írt levelében azt mondja:

„Minden oda mutat, hogy a magyar népszellemnek kisebb mérvben sajátsága a tárgyilagosság, mint például a latin és szansz fajoknál...

E tárgyilagosság hiánya világosan, vagy inkább sötéten mutatkozik népszellemünknek általán a természeti szépségek iránti szomorúan csekély fogékonyosságában. Népünk, sőt költőink képzelmet is feltűnőleg kevésbé foglalkoztatják a természet nagyszerű és bájos szépségei. Ugyanezen érzéketlenség látható nem csupán a képzelem, de a való világában is. Népünk úgy az alsó, mint a felsőbb műveltségű, nem látszik örömet, lelki gyönyörét lelmi az erdő költői pompájában. Nem igen ültet fát sem gyümölcsnek, sem árnyéknak s legfőleg aludni megy a fa hűvére alá a nyári rekkenőségben, de oda is csak úgy, ha nincs igen távol. Azontúl nem igen jut eszébe s a lombok és lugasok sehol sem ritkábbak, mint pusztáiról nevezetes hazánkban.”

Íróink és tudósaink a magyarnak az erdő iránt mutatott közömbösségét a pusztai eredetből igyekeznek levezetni.

És mivel az erdő jelentőségéről — legalább a multban — főleg az alföldi népet senki ki nem oktatta, az erdő iránti vonzalom sem ébredt fel lelkében és ebből következik, hogy a magyar költészet is alig tárgyalja az erdőt.

Ma már bebizonyítva látjuk, hogy régebben óriási kiterjedésű erdők és ingoványok terültek el a tulajdonképpeni magyarlakta nagy Alföldön és ott, ahol ma az alföldi gulya méla kolompja szól; ahol „a tikkadt szöcskenyájak legelésznek” a kopár szikon, mely a nyári nap hevétől annyira kiszáradt, hogy „egy árva fűszál sincsen rajta”: ott még a török hódoltság idejében is végtelen nádtenger ringott; a vízimadarak millióinak lármás hangja töltötte be a levegőt; rengeteg vad mozgott, hal úszkált és nyárral, fűzzel elegyes tölgyesek állottak. Egészen más képe van ma a korábban buja növényzettel borított, élénk állatvilággal bővelkedő nagy alföldi rónaságnak, melynek egy része most bizony sivár, terméketlen szik.

Ezt helyrehozni, megjavítani nehéz feladat.

De segíteni feltétlenül kell a helyzeten, mert erre nemcsak a megcsonkított szomorú állapotunkból folyó fahiány készlet bennünket, hanem az alföldi mezőgazdaság érdeke is megkívánja az alföldi erdőtelepítést és nem csekély fontosságú lesz a nagy magyar Alföldre a megtelepítendő erdő klimatikus, közgazdasági, esztétikai, egészségügyi stb. jelentősége is, melynek remélhető folyománya lesz a magyar embernek az erdő iránt való melegebb érdeklődése és ennek kapcsán az erdő megkedvelése.

Meg kell itt jegyeznem, hogy nem a fahiányból folyó kényszerűség terelte rá a figyelmet a nagy magyar Alföldnek erdővel való megtelepítésére.

Már régen meg kellett volna ennek történnie, az imént futólag érintett és tárgyam keretébe nem foglalható mező- és közgazdasági, éghajlati, szépészeti és egészségügyi szempontból.

És az Alföld fásítása nem azt jelenti, hogy immár lemondunk az erőszakkal testünkről letépett, azokról a 86 százalékot kitevő erdőségeinkről, melyeket mi telepítettünk, gondoztunk, ápoltunk és óvtunk, melyekhez szívünk minden szála

fűz, melyekben éltünk, reméltünk, melyeket lelkünk minden erejével szerettünk és melyekben oly kimondhatatlanul boldogok voltunk.

Nagyon kevés a megmaradt 14 százaléknyi erdőnk. Bizony, nagyon kevés.

Mégis elég arra, hogy az erdőt megbecsüljük, megszeressük, meglássuk benne az igazi szépséget és élvezzük annak hangulatos poézisét.

Ott van Dunántúl a Bakony, Vértes, Pilis és Mecsek; fent a Börzsönyi hegység; közelünkben a Mátra és nekünk miskolciaknak a vadregényes Bükk értékes faállományaival, madárdalós ligeteivel, titokzatos töbreivel, szomjas víznyelőivel, játszi bűvő patakjaival, hepe-hupás mezőivel és a kedves tengerszemű Tajjal.

Minél műveltebb valaki, annál inkább törekszik a természet életének megismerésére, annál mélyebben igyekszik behatolni a természet titkaiba. Ezzel szemben, aki csak anyagi haszon után járja az erdőt és csak köbtartalma szerint becsüli a fát; aki nem tud figyelni, nem tud hallgatni, nem tud látni: az gyönyörűséget nem fog találni az erdőben való barangolásában, az fel sem fogja, meg sem hallja az erdő beszédét, azt hidegen hagyja az éneklő madár szerelmi dala, a szálló bogár álmos zümmögése, a libegő lepke ügyes játéka s a titokzatos erdő minden bűvös varázsa; az nem látja a fától az erdőt.

Miben áll tehát az erdő szépsége, mi az erdő poézise? Mikor legszebb az erdő?

A válasz rövid: mindig szép, minden évszak felruhazza az erdőt a maga sajátos szépségeivel és pedig nemcsak nappal, hanem éjjel is szép az erdő.

És mit lehet látni éjszaka az erdőn?

A megfigyelés, a tanulmányozás, a meglátás és megértés csak úgy lehetséges és akkor igazán eredményes, ha magunkban, egyedül járjuk az erdőt.

A zord vadonban egyedül járni!

Ki merné azt megtenni?

Ami a félelmet illeti, ez nevelés dolga. És különben is,

milyen bántódásunk lehetne ebben a békés, csendes, ideális világban!

Így egyedül figyelve, kutatva csakhamar igen sok érdekes jelenségre fogunk bukkanni.

Jóllehet, mi emberek éjjel nem jól látunk s így nem tudjuk a látás érzékszervével az erdő éjjeli életének misztikus rejtelmeit tisztán felfogni, mégis kár volna egy ilyen érdekes kirándulást elmulasztani, mert valami csudásan igéző varázsa van ennek az éjszakai kutatásnak.

Alig hogy alkonyodni kezd, kivonul biztos rejtekhelyéről, a fiatalos sűrűjéből a szarvas, őz, nyúl és az erdei réteken, tisztásokon, füves vágásterületekben legelész, vagy az erdővel szomszédos mezőgazdasági földek terményeit dézsmálja. A szántókon végig egerekre vadászik a róka koma és ha fehér húrra fáj a foga, a faluvégi ketrecből elcsen egy tyúkot.

Késő éjjel éles kiáltás hangzik végig a hajláson: a bagoly sír. Éjjeli lepkék röpdösnek fáról-fára és a sötét bokrok alján a szentjánosbogárka fényes lámpája csillog.

Fent a hegyvidéken, kora tavasszal a hajnali pirkadás előtt már úton van a vadász: piciny lámpásának sejtelmes fénye hirtelen eltűnik az orom irányában, hol egy viharverte fenyő száraz ágán a tarkamezű fajdkakas dörög szerelmesen.

Kevés olyan meglepő életjelenséget látunk az erdő világában, mely annyira megkapó, melyben annyi kellemes hangulat, annyi poétikus báj volna, mint a fajdkakas szerelmi ömlengése, mely annyira izgató volna, mint a nagy kakas megközelítése, belopása. Az éjszakai barangolás, a tavaszi illat, a titokzatos hangok, a megfeszített figyelés, az éj sötétsége; azután az elejtés feletti öröm, a hasadó hajnal, az ébredő erdő, a fészlő tavasz: mindezek oly mély hatást gyakorolnak a lélekre, hogy egy ilyen kirándulás felejthetetlen marad.

Az erdő éjszakai hangulatánál kedvesebb, zsongítóbb, megnyugtatóbb alig van valami a világon!

Ilyenkor élvezzük igazán az erdő jótékony békéjét, meglessük féltve őrzött titkait és aztán vele örvendezünk derűs ébredésekor.

Halk sóhajtás hallatszik az öreg tölgy sötét koronájában; a bokor alján enyhe szellő bujkál, melynek csókjára ébred a

vad és madár. A buksifejű, piszeorrú őzapó, az erdő csintalan kislánya álmosan megrebbenti szárnyát és ügyeskedve himbálódzik az ingó gallyon.

Még homály ül a fák között, de a tisztás orom már tündöklő bíborfényben úszik. Az ezüstfehér pára finom fátyola mind mélyebbre száll a völgy ölébe és hanyatt-homlok gomolyogva igyekszik a felbukkanó nap tüzes ölelése elől a föld színén elterülve harmatcseppé alakulni.

Erre:

Nagy örömében megindul az erdő,
Sürgő-forgó készülődés, zszibongás.
Az élet, mintha egy végigfutó,
Hatalmas hullámot vetne...
Rá még egy pillanatnyi csend,
Aztán —
Hozsannába tör ki minden madárajk!
(Havas István)

Amint sokan az erdő éjszakai életéről édeskeveset tudnak és annak poéziséről fogalmuk sincsen, úgy a téli erdő pazar szépségeiről is alig hallottak valamit és általában kihaltnak, zordnak, barátságtalannak gondolják az erdőt télvíz idején. Még ha nem is borítja fehér hólepel a vidéket és ősz szakállként nem is csüng a vékony gallyról a kristályos zuzmara, akkor is felséges az erdő, mert előkelő nyugalomával hat.

Mikor pedig fehér a mező, a rét, az erdő s a verőfényben tündöklő havas csúcsok hivogatólag tekintenek le ránk, akkor felcsatoljuk a sítalpakat és a legkeményebb hidegben, méteres hóban felkapaszkodunk az erdős hegyek csúcsára, a szűzies hó fehér birodalmába, hol nemcsak a ragyogó verőfény, a friss levegő, hanem az egészség, az öröm, a boldogság is lakozik. A káprázatos fehérségben látszólag nem mozdul semmi; oly mély a csend, hogy szívünk dobbanását véljük hallani. Néma bandukolásunk közben megrebbenve hőkölünk vissza, valami nagy zajra: egy diónyi hó csúszott le a meghajolt gallyról; ez az egész.

A gerincre érve, fakopácsolás hangja üti meg fülünket, savanyú csersavillatot érzünk: a hegyoldalon vágják az erdőt.

Az egyetlen fájó pillanat, mikor nagy időket látott, tisztos óriásokat, vagy talán a maga nevelte csemetékből nagyra-

nőtt fákat kell az erdésznek a fakereskedelem prédájául átengedni. Az erdők munkások életében, amint fűrészselnek, kopácsolnak, a ledöntött törzsek közelítésénél riogatnak, a pattogó tűz parázsánál szalonnát pirítanak, a maguk ácsolta kunyhóban mélabúsan dalolgatnak: van ugyan sok hangulat, sok érdekesség, de kevés poézis.

Nem is időzöm tovább itt, hanem a túlsó völgyben puszkázó vadászokhoz csatlakozom.

Hej, micsoda zene-bona!

A gerincélen végig kegyetlenül sivít a dermesztő északi szél és maga előtt űzi, kíméletlenül kergeti a vörösbarna, fonnyadt faleveleket; majd felkap néhány marék havat és pajkosan a szemembe vágja, amikor kidugom fejemet az élen, azután rohan tovább eszeveszetten, mint a vásott utcagyerek. Megkönnyebbülve lélegzettem fel, abban a hitben, hogy megszabadultam tőle és bátrabban haladhatok s már itt van újból, a völgy felől tör előre, a bükkök koronáin száguld végig és a túlsó oldal élénk életének egy-egy elmosódott hangjával akar megbékíteni engem.

Örvendve hallom a vadászkutyák vidám csaholását; vígan hajtanak árkon-bokron át, fel a kopasz oromra, le a hajlaton, be a tuskés sűrűbe és a jeges patak útvesztőin végig.

Közel vagyok már a vadászvonalhoz.

Most egy dörrenés, utána csörtetés, az alattam lévő sűrűségben mérgesen fúj és nyomban a gerincél horpadásán sebesülve menekül a vadkan.

A kutyák meg utána.

Kettő a füle felé igyekszik. Az egyik bátran odakap, de jaj: kalimpálva repül a bokorba, hol keservesen vonít. A másik vakmerően farkaszemet néz a felbőszült kannal. E pillanatnyi nyugalom a vadkan veszte, mert a riadtan visszahúzódtott kutyák elől szabadon álló agyarast eléri a vadász golyója.

Megszólal a kürt.

Vége a hajtásnak.

A szél elült. Mély csend borul az erdőre. Vastag pelyhekben hull a hó.

A vadásztársaság elvonult; a zaj megszűnt, mintha minden élet kihalt volna az erdőn.

Ez a dermedés, a halál, — mondja a felületes szemlélő.

Hát a néma erdőben tényleg nem volna élet; a csendes erdőben nem volna hangulat; a téli erdőben nem volna poézis?

Az erdei tisztásra kilép egy szürkeköntösű őz, kecses fejét körülhordozza, finomszaglászú orrával szimatol, mozdulatlanul áll és figyel. Majd hirtelen visszaugrik a sűrűbe. Mi az? A vörösbundás csalavér ijesztett rá. Vigyorogva sompolyog tova a ravasz koma a szálerdő felé, hol egy vén tölgy ripacsos gyökérfője körül motoszkáló egérre vadászik. Harkály kopácsol a csúcsháradt tölgy egyik elhalt ágán és az erdő szélén cinke, csíz, őszapó és királyka hancurázik és csipogva keresgél a búsán gubbasztó borókabokor és szederinda sűrűjében sovány elesése után.

Ilyenkor bizony, nincs terített asztal az erdőn. Ezért aztán bekukkant a madársereg néha-néha az erdészlak udvarára is:

S megszólal a cinke, csíz:
Nincsen kenyér, nincsen víz!

Jó emberek adjatok
Egy-egy morzsát, egy magot.

Ha megérjük a tavaszt,
Visszaadjuk dalban azt!

(*Feleki Sándor*)

Természetesen, itt lenn a városban, a fojtó ködben, a kor-
mos levegőg alatt a tél vidám életéből, a havas világ tiszta
derűjéből, a csendes erdő megnyugtató békéjéből kevesen tud-
nak valamit, sőt a télnek csak a hátrányait látják, szidják a
rossz időt, a lucskos utcát, a füstös levegőt és várva-várják a
tavaszt!

Pedig a tavasz is egészen más az erdőn!

Nem szabad tehát sajnálni a fáradságot és el kell menni
az erdőbe, azt tanulmányozni, életjelenségeit megfigyelni, ér-
dekeségeit meglesni és akkor mind többen fogják élvezni azt
a gyönyörűséget, melyben az erdésznek és vadásznak van
része. Mert bizony, igaza van *Lakatos* Károlynak, mikor azt
mondja:

„Csak a vadász, aki érti az „erdő beszédét”, képes méltányolni a tavaszi est csillagfényes, madárdalozó költészetét,

csak az érti meg azt a mélységes poézist, ami ebben rejtezik!

Rajta függ a lelkével, egész valójával. Minden hang, nesz egy-egy gyönyörű rím az ő fülében, kivált az, mellyel az idegen vidékek nemes szárnyas vándora köszönti őt:

krokro . . .

Ez az igazi! Légy üdvözölve okuli!"

Az Isten szabad ege alatt járva, mindnyájan tapasztalhattuk, hogy amikor a jó öreg télapó búcsúzni készül, mikor a levegőben különös, bizsergő illatokat érzünk, mikor alkonyatkor vándormadarak húznak észak felé: akkor a féltékeny télapó egyszerre csak dühösen toporzékolni kezd s birokra kel az ifjú jövevényvel, a virágkoszorúzta tavasszal. A bőszi viadaltól megremeg a föld, nyög az erdő, sír az ég és aztán hirtelen csend: a télapó legyőzve, megszegyenülten eltűnt és trillázva, vidáman, frissen, tele életerővel bevonul a diadalmas tavasz!

Az aranytól csillogó palotában tanyázó Tápió, az erdők szelleme, a jótékony tündérleányok kíséretében kilép az aranykapun, mire kilombosodik az erdő, kivirul a talaj, virágok illatárja tölti be a levegőt és szerelmes madárdaltól hangos a csalit.

Gyakran halljuk mondani, hogy ősszel fonnyad, hervad és aztán elpusztul a tenyészet, meghal az erdő. Mily helytelen beszéd! Igaza van a költőnek, mikor így kiált fel:

Nincs enyészet, nincs halott!
Csak változás s új, más élet.
Mi itt részeire széled,
Új egésszé lesz amott.

A tavaszi erdő a madárdaltól hangos, a nyári erdőn ellenben a békés nyugalom ömlik el. Az erdő nyári képéről kár is szólnom, még ezt ismerik a legtöbben, hisz a nyár a kirándulások évszaka, a hivatás teljesítéséből eredő fáradalmak kipihenésének ideje, mikor a legtöbb alkalom nyílik az erdőben való barangolásra, az erdő szépségeinek megismerésére és élvezésére.

Ilyen nyári kirándulások alkalmával azonban sokan megfedkedeznek arról, hogy szent helyen járnak, hogy ünnepet, hangulatot rontaniok nem illik és nem tartják be a cserkészek

tízparancsolatában is említett rendelkezéseket az erdőben való tüzelésről, a tűz eloltásáról, a források tisztántartásáról, a túláradó jókedv mérsékeléséről, a lárma és füttyülés mellőzéséről, állatok és növények kíméléséről.

El kell kerülni még a gyalogösvényen átfutó bogarat is, mert az szintén ragaszkodik az élethez.

Akinek megértő lelke van és nemesen érezni tud, az még egy virágot sem szakít le, arra gondolva: hadd élvezze annak szépségét az utána jövő is, aki szintén keresi a szépet.

Bizonyára láttak már a város szélén fonnyadt, száraz virágokat garmadában heverni! Egész napon át gyűjtötte, hordozta a kiránduló és a végén, mint felesleges terhet az útszéli árokba dobta.

Zsíros papiros, üres konzervdobozok, törött üvegek, tojás-héj éktelenítik az erdőt és éppenséggel nem alkalmas arra, hogy a későbbi látogatókban kellemes, poétikus érzéseket ébresszenek és ők is élvezhessék az erdő szépségét, nyári békéjét, csendes álmodozását, melyet a költő oly híven fest:

Ég a nap az erdő fölött,
De hűvös van a csalitban;
Ül a szellő, a madárnak
Lélegzete is alig van.

Rózsabimbó feje hajladoz,
Meleg sugár édes álmot hoz;
Pihen a pillangó a fűben,
Csak az illat jár az erdőben.

(Vajda János)

Érezzük a nyári fényt, az álmos nyugalmat, a kellemes illatot.

Az illat ad a nyárnak különleges sajátosságot és a nyári illat minemúsége alig határozható meg.

„Sok száz meg száz élő és élettelen teremtmény szolgál-tatja hozzá tributumát, úgyhogy nagy zavarba jönnénk, ha számot kellene adnunk arról, hogy mi mindenféle egyesült benne. Nemcsak az a tömérdek sok virágfaj, mely a tavasz és nyár díszét teremti, hanem a levelek, fák, gombák, a tüleve-lűek mindenféle gyantái, még a korhadó farészek, sőt maga a talaj is folyton-folyvást illatpárákat lehel ki, melyeket a mi durva szaglószer-vünk jobbára csak mint egésznet bír felfogni.”

Talán a nyári erdő nyujtotta nyugalom fejezi ki legjobban az erdő igazi költészetét.

De ez a nyugalom már magában rejti az elmúlás, az átalakulás gondolatát is.

Közeledik az ősz.

Az erdő őszi színpompájában a legtöbb ember örömét találja. Költő és festő ezt örökíti meg legszívesebben:

Ilyenkor nekem, de szép is az erdő!
Istent látom benne . . .
Álmok közt járva, nincs lelkeken felhő.
Bár sohase lenne!

(Móra László)

A vadászember is legjobban szereti az ősz. Ez hozza meg neki a legtöbb és legkedvesebb vadászgyönyörűséget.

De lelketlen öldöklés és üres puffogtatás az a vadászat, melynek célja a rekord, a nagy szám. Sivárlelkű az a vadász, kit a szeptemberi, ezer színben ragyogó lombos erdő pazar pompája hidegen hagy, ki egy-egy lesen, vagy cserkészeten az előtte elterülő tarka színekben gazdag erdőség változatos képében gyönyörűségét nem találja.

A festőnek is hálás tere a lombos, erdőkoszorúzza hegyes-völgyes őszi tájék, mikor a tündöklő fényözönben, mint ezüstszálú tündérhaj úszik a hosszúszálú ökörnyál a kék levegőgömbben és tarkalevelű, szürketörzsű bükkuszalak hosszú árnyéka borul a lila kikiriccsel, hímes sárgába játszó zöld erdei rétre.

Az erdő testébe mélyen benyuló rét szélén még haragos zöldék a patakot szegélyező égerfák. Feljebb a hajlaton tarkabarka összevisszaságban keverednek a színek, melyeknél riktóbbakat a modern festő sem örökíthet meg a vásznán. A tölgy rozsdabarna, a juhar citromsárga, odább a bükk szalmasárga, lent a vadcserezsnye kárminpiros, az orom szikláik között a hárs zsemlyeszínű, a vízmosásos sávon végig az akác élénkzöld színeivel pompázik; a hegy északi oldalát pedig a fenyves sötét köntöse takarja.

Lenyüggő az a kép, mikor az őszi erdő pazar bíborban hivalkodik, mikor selymesfehér fátyol övezi verőfényben csillogó homlokát és a susogó, hulló falevél mélabúsan elmulásról regél.

Azután megint rövidülnek a napok, kopottá lesz a fák színes köntöse, csendesül az erdő.

Fogy már a nap melege,
Kertemben a cinege,
Csípős szél fuj a mezőn,
Farkas kullog az erdőn.

(*Régi klasszikus*)

Így folytatódik az örök körforgás.

Miután az erdőről egyet-mást elmondtam, célirányosnak és kívánatosnak vélem, hogy az erdőt alkotó fákról, fafajokról is szóljak.

Rövid leszek és nem fogom önöket növénytani leírásokkal untatni. Hová is vezetne ez, hisz a leggyakoribb, egyetlenegy génusz, a tölgy 200 fajjal ismeretes.

Néhány vonással csupán a fák esztétikáját fogom vázolni.

Leggyakoribb és legismertebb nálunk a tölgy. A történelmi Magyarországon mintegy négy és félmillió kataszteri hold területen volt tölgyerdők. Bizony, tekintélyes terület! S mégsem volt elegendő arra, hogy a magyar ember megismerje, legalább ezt bizonyítja *Hanusz István* következő adomája: „Arany János a Margitszigeten írta „Tölgyek alatt” című versét. Rajtakapta József kir. herceg és így szólt: Nem jó botanikus. Amely fák alatt ír, azok hársak, odább foglaljon helyet, vagy tíz lépésre vannak innen a tölgyek.”

A tölgyfa már az ókorban is nagy becsben volt. A dodonai jóshelyen állott szent tölgyfa leveleinek rezgése, susogása, himbálása adta tudtul a kíváncsi érdeklődőknek Zeus akaratát. Mint az erő és hatalom jelképe Zeusnak volt szentelve.

A zalavármegyei Kámaházán még nemrégén mutogatták a göcseji gyerekek azt a tisztoskorú tölgyfát, mely alatt Attila, az „Isten ostora” jóízűen aludott.

Meghatóan kedves a székelyek regéje Krisztus keresztfájáról. Mikor ugyanis a katonák egy tölgyfát le akartak vágni keresztfának, az annyira megkeményedett, hogy visszapattant róla a fejsze. Sok keresés és kísérlet után, végre sikerület egy nyárfát levágniok. Azóta aztán állandóan reszket a nyárfá minden levele.

A nyárfalevél reszketése gyakran foglalkoztatta a nép képzeletét és sok legenda és rege született belőle. Ilyen legendát adnak szájról szájra a dunamenti községekben Krisztus életéből. Mikor az Üdvözítő egy ízben pihenni akart a rezgőnyárfa tövében, az önző és aggódó fa az ellen tiltakozott; eközben ellenségei rátalálva, elfogták Krisztust. Ezért azt a büntetést szabta rá az Úr, hogy télen-nyáron szüntelenül dideregjen és reszkessen.

Általában a gyengeség, puhaság benyomását kelti külsejében ez a fa is lényegében is az: az emberi arckifejezés, a szem játékanak analógiájára mondhatnók itt is: a szem, az arc, a külső a lélek tükre.

A nyárfával szembeállítva némelyek, így *Vischer* esztétikus a szomszédos erdőségeinkben is egyik legelterjedtebb fát, a bükköt, ridegnek, merevnek, kimértnek mondják.

A magunk részéről nem osztjuk a bükkfáról mondott, ezt a kemény beszédet. Ha van is külsejében bizonyos merevség, de ezt kedvesen enyhíti a síma, világos kéreg és az élénk-színű, derűs lombkorona, mely tavasztól ősziig háromszínváltozattal gyönyörködtet bennünket.

A korábban az erdészek által némileg elhanyagolt, sőt háttérbe szorított bükkfa hengerestörzsű, inkább karcsú, késő vénségéig is simakérgű fa, számottevő repedések és cserepek nélkül.

Mint a becsületesen, józanul élő, tisztalelkű férfiú, a bükkfa szintén megőrzi frissességét, üdeségét, simaságát agykoráig is. Ha folytatom a sántikáló hasonlatot, akkor a jellemes, önállóan gondolkodó, akaraterős, független ember képe van szemem előtt, kihez hasonlóan a bükk is rendben tartja otthonát, amely gyomoktól, gaztól mindig tiszta; keményen csak felfelé törekszik; életfeltételeinek biztosításáról maga gondoskodik; nem szorul más fafajok segítségére és akkor érzi magát legjobban, ha gyermekei, csemétéi minél nagyobb számban állandóan ott vannak körülötte, a jó szülő védőszárnyai alatt.

A fiatal fácskák eleinte több éven át igen lassan fejlődnek. Az anyafa csudás gondossággal és babuskáló szeretettel

eltelve, a maga testével védi az apró csemetéket mindenféle elemi csapás ellen, karjait védőleg terjeszti fejük fölé és a széltől is óvja féltett kincseit.

Még zsenge és tehetetlen a kis csöppség. Szükséges tehát, hogy erős gyökeret verjen és erőre kapjon az anyafa védelme alatt.

Ha emberi beavatkozás, vagy elemi csapás folytán hirtelen szabad állásba jut, akkor ruhácskáját szemérmesen igazgatja, a nap heve és a szél járása ellen törzsecskéje védelmére egész tövéig oldalágacsákat hajt, ami természetesen hosszúsági növekedésnek rovására megy.

Zárt állásban idők folyamán az oldalhajtásokat leveti, gömbszelvény alakjára kifejleszti koronáját, a sűrű állás folytán a szomszédos fák koronájával összeölelkezik és egymást gyámolítva, egymáshoz símulva, a sok törzs oly dúslombozatú mennyezetet alkot, mely a síma, egyenes, szürke, gyöngyházfényű oszlopokon nyugodva valósággal a természet örökszép templomának képzetét kelti az áhítatos szemlélőben.

A magyar nép regevilágában, dalaiban elég sűrűn szerepel a juharfa vagy jávorfa:

Voltam én a király lánya.
És most vagyok jávorfácska,
Jávorfából furulyácska.

A furulyát abból a hajtásból metszette a pásztorfiu, mely hajtás a testvérei által féltékenységből megölt és vén jávorfa alá temetett harmadik királykisasszony testéből sarjadt.

Még ennél is kedvesebb a hárs és általánosan ismert, a kuruc fejedelem száz híres hársfája Zborón, melyek árnyékában leveleit keltezte:

Datum Zboroviae, sub centum tiliis.

Mily hangulatot keltő, fenséges és szép látvány egy közterén, ősi kút mellett álló hatalmas hársfa, melybe áhítatot ébresztő szentkép van helyezve és mely körül padok állanak a testi pihenést és lelki megnyugvást kereső ember számára! Sajnos, keveset látni nálunk ilyet!

Parkokban festői képet mutat a nyirfacsoport. Olyan a nyir, mint egy karesú, szép leány, szűzies, tiszta menyasszonyi fátyolában. A sátoroscigányok vándorlásának romantikus idejéből emlékezem, hogy a nyirfagally a füstösöket az úton-útfélen arra figyelmeztette: vigyázat, baj van, csendőr a közelben!

A „magyar fa” elnevezésének dicsőségéért három fa versenyez: a szil-, az akác- és a diófa.

Abból a körülményből, hogy hazánk számos lakóhelye a szilről kapta nevét (Szilágy, Szilas, Szilvagy stb.) arra lehet következtetni, hogy a régi magyarok kedvelték a szilfát, melyet szívesen használtak különböző szerszámaik és eszközeik készítésére.

Ipolyi szerint a szilfánál is kedveltebb a kaukázusi eredetű diófa, melyről sok népdal és közmondás szól és melyet a mi szomszédos Diósgyőrünk is visel a nevében. Mint erdei fa újabban magára vonta a tenyésztők figyelmét, kik sűrű beárnyékolását, bőséges lombhullását, kitünő fáját és jó gyümölcsét kellően értékelve, ma már szívesen alkalmazzák keverékfának az erdőben, hol kevésbé is van kitéve fagykárosításoknak.

Mégis a három fa közül, főként a magyar Alföldön legelterjedtebb és legkedveltebb fa az akác, melyet *Herman Ottó* nevezett magyar fának, annak ellenére, hogy itt nem őshonos és csak a XVII. században került hozzánk.

Esztétikai szempontból nagyon kedves látvány a virágdíszben pompázó akác, melynek kiváló fontossága van az Alföld futóhomokos területeinek, valamint a dombos vidék vízmosásainak megkötésénél.

A Hajdúság régi költője, *Földi János* annyira szerette az akácot, hogy sírja fölé fejfának akácot kívánt.

Fenyőfélék!

Amikor ezekre gondolok, lelkemre ráfekszik a bús, borongós hangulat.

Ami mi ott a perifériában gonddal neveltünk és ápolunk, szeretettel dédelgettünk és gondoztunk, az ma prédája a nyers erőszaknak.

Szüntelenül odagondol és visszavágyik az erdész az ő susogó, örökzöld fenyveséhez, a csobogó, beszédes erdei patakhoz, a büszke, felséges hegyi világhoz, a titokzatos, poétikus rengeteghez.

Eötvös József szerint „közelebb áll az Istenhez, ki a természettel, mint ki emberekkel jó mindennap érintkezésbe”.

Ez az érintkezés megtanít hinni és a természet rajongója, az erdő szerelmese hisz. Bízik a Gondviselésben! Hisz egy isteni örök igazságban!

A magyar erdész meg van győződve arról, hogy ismét visszatér az erdőkoszorúza Kárpátokra!

Nemes törekvésében segítőtársa lesz mindenki, aki szereti hazáját, a természetet, az erdőt.

Elsősorban számít az új magyar nemzedékre, a derék cserkészekre, kiknek támogatásával a természetbarátok és erdőimádók táborába gyűjti az egész magyarságot és elvezeti az ismert utakon a közös cél felé.

Németországban már korábban elhangzott a jelszó:

Vissza a becsületes, munkás, vallásos és hazafias élethez; vissza a természethez, az erdőhöz!

Legyen az erdő megbecsülése, a természet szeretete kincscsé.

Az erdőnek mindenki részére egy asylyumnak kell lennie, hová az ember a hétköznapi élet nehéz fáradalmi után pihenni tér, hol enyhülést talál a sors csapásaitól lesujtva, hol felüdül, megújhódik és friss életerőt merít.

Legyen az erdő forrása az erőnek és egészségnek, a tiszta, természetes élet mocsoktalan gyönyörűségeinek, melyek költői hangulatba ringatnak bennünket, melyek megnemesítik a lelket és melyek — legalább az új nemzedéket — ideális gondolkozással, szűzies érzéssel, bátorsággal, hősiességgel, önfeláldozással ruházzák fel.

Erdői tartózkodásunk alkalmával szem előtt kell tartanunk, hogy Isten templomában járunk és ne a rideg üzleti érdek, ne csupán a szép kilátás, a jó levegő, frissítő séta, vagy edző kirándulás vezessen bennünket az erdőbe, hanem az erdőnek, a természetnek szeretetére, az erdő érdekes vilá-

gának megismerésére, az erdőből kiáradó hangulatok felfogására törekedjünk és akkor magunk is tapasztalni fogjuk, hogy a némának látszó erdőben mennyi lüktető élet, a csendes erdőben mennyi mozgalmas elevenség, a szelid erdőben mekkora tiszteletreméltó erő, a szépséges, hangulatos erdőben mennyi bűbájos poézis rejlik.

Tölgymakk-keelési próbák.

A csemetekertekben, valamint erdősítésképen nem szabályszerűen végzett munka, vagy a tölgymakknak helytelen kezelése folytán beállott hézagos kelést, a vetési munkát végző egyén gyakran a makknak a természet által előidézett, de meg nem akadályozható állapotára vezeti vissza. Ugyanis, hosszú, enyhe, esős ősz alkalmával a fa alá hullott tölgymakk még október hóban összeszedés előtt, 3—5 cm. hosszú gyökeret fejlesztve, kicsirázik. Ez az eset azonban előállhat akkor is, midőn a tölgymakkot jó meleg verembe, homokkal rétegezve teszik el.

Az ősszel kicsirázott tölgymakk gyököcskéinek vége — ha ősszel el nem vethető — szárazabb levegőjű teleltető helyen elfonnyad, sőt el is szárad, esetleg a gyököcske tövéig. Ugyanezen gyököcskék, mint a nedves homokba rétegeztetteké, a gyűjtés, illetve az ültetéshez való szállítás alkalmával letöredezhetnek.

Nemcsak a fa alatt, hanem a veremben is a makknak csak egy része csírázik ki, még pedig az, amelynek nagyobb az egyéni csírázó képessége, mely a fajfentartási készséggel jobban fel van ruházva.

Hogy meggyőződhessenem arról, hogy a tölgymakknak ezen látszólagos rendellenessége milyen befolyással van a kelésre, még 1922. évben cserépbén (az irodában) tölgymakk vetéspróbákat végeztem.

Október 23-án gyűjtött kocsányos tölgymakkból kiválasz-